

ESKİ TKP'NİN TÜRKİYE'DE SOSYALİZM MÜCADELESİNE VERDİĞİ ZARAR

21 Eylül 2024

Yıldırım Koç

Geçtiğimiz haftalarda eski TKP ve Sovyet Rusya'nın Türkiye'ye yönelik politikaları konusunda ifade ettiğim eleştiriler, Mustafa Kemal Paşa'nın bu konulardaki anlayış ve uygulamalarının anlaşılabilirliği açısından yararlı olacaktır. Mustafa Kemal Paşa, Sovyetlere bağlı ve bağımlı eski TKP'nin Sovyet mandacılığı politikalarına karşı çıktı. Sovyetler karşısında Türkiye'nin bağımsızlığını korudu. Türkiye'de Kurtuluş sonrasında adım adım uyguladığı politika da ekonomide kamu mülkiyetinin ağırlığına, halkçılığa, cumhuriyetçiliğe, devrimciliğe ve planlı ekonomiye dayanıyordu. Türkiye'ye özgü bir sosyalizmden söz edebiliriz.

Eski TKP'nin Sovyetlere bağlı ve bağımlı politikası, Türkiye'de sosyalizm ve komünizm aleyhinde bir havanın yaratılmasında etkili oldu. Eski TKP, sosyalizmin Sovyetler Birliği'ndeki uygulanma çabalarını mutlak bir örnek olarak kabul etti ve "enternasyonalizm" adına Sovyet mandasını savundu. Eski TKP'nin Sovyetlere maddi, ideolojik ve siyasi bağımlılığı, Sovyetlerin dış politikasının bir aleti durumuna düşmesine neden oldu. İkinci Dünya Savaşı sonrasında CIA destekli anti-komünistlerin de çabalarıyla, "sosyalistlik" Türkiye'de "Rus ajanlığı", "vatan hainliği", "din düşmanlığı", "ahlaksızlık", vb. olarak algılandı ve gösterildi. Bu durum da Türkiye'ye özgü bir sosyalizm anlayışının gelişmesine büyük darbe indirdi.

Bu konuyu bu biçimiyle ilk ele alan kişilerden biri, Sabahattin Selek'tir.

1921 yılında doğan Sabahattin Selek, Erzincan Askeri Ortaokulu, Bursa Askeri Lisesi ve Kara Harp Okulu'nu bitirdi. 1947 yılında Türk Silahlı Kuvvetleri'nden ayrılarak CHP İşçi Bürosu'nda (Sosyal İşler ve Ekonomi Bürosu) Dr.Rebii Barkın'ın yardımcısı olarak çeşitli sendikaların kurulmasında etkili oldu. 27 Mayıs 1960 sonrasında Basın İlan Kurumu genel müdürlüğüne atandı ve bu görevi 12 yıl sürdürdü. 1973-1977 yıllarında CHP listesinden Ankara milletvekiliydi. 1990 yılında öldü.

Kurtuluş Savaşı konusunda çok değerli bir çalışmanın yazarı olan Sabahattin Selek, 1965 yılında yayımladığı *Anadolu İhtilali* kitabında, Kurtuluş Savaşı yıllarında Türkiye'de sosyalizmin kurulması doğrultusunda bir gelişme yaşanabileceğini, ancak bunun gerçekleşmemesinde Sovyet Rusya'nın ve Sovyetlere bağlı ve bağımlı komünistlerin sorumlu olduğunu yazıyordu. Bunların çok önemli tespitler olduğunu düşünüyorum. Gerçi Kurtuluş sonrasında uygulanan politikaların, işçi sınıfının çok zayıf olduğu koşullarda yukarıdan aşağıya bir biçimde Türkiye'ye özgü bir sosyalizm modeli olduğunu düşünenlerdenim. Ancak Sabahattin Selek'in tespitlerinin de önemli olduğu kanısındayım.

Sabahattin Selek'in *Anadolu İhtilali* kitabından ilgili bölümü aşağıda sunuyorum (Sabahattin Selek, *Milli Mücadele II, Anadolu İhtilali, Yeni Türk Devletinin Kuruluşu, İstanbul, 1965*):

"Anadolu İhtilali, sosyalist bir gelişmeye gidebilirdi. Batı emperyalizmine ve kapitalizmine karşı duyulan nefret, böyle bir sola kayış için gerekli ortamı yaratmıştı. Üstelik, Anadolu halkı perişan bir durumda idi. Türkiye'de bugün olduğu gibi, sosyalizme

karşı duracak büyük ticaret ve endüstri burjuvazisi de yoktu. Yalnız, 'ilmiye sınıfından' ve 'büyük toprak sahipleri'nden bir tepki beklenebilirdi. Fakat, millî hükümetin o günün şartları içinde, bu direnmeyi kolaylıkla aşabilmesi mümkündür.

"Hiç şüphe yok ki, Mustafa Kemal Paşa ve bazı arkadaşları, Türkiye'yi kurtarmak için, ilk zamanlar, Bolşevik olmayı bile ciddiyetle düşünmüşlerdir. Bunun iki sebebi vardı. Birincisi, Millî Mücadeleye yardım etmesi muhtemel tek memleket olan Bolşevik Rusya'nın, yardım için böyle bir şart ileri sürebileceğinin hesaba katılmasıdır. İkinci sebep ise, şimdiye kadar batıya bakarak girilen ve semeresiz kalan ıslahat çabalarından sonra, bu yeni sistemin belki bir çıkar yol olabileceği ümididir. Ruslarla ilişkiler geliştikçe birinci sebep hemen hemen etkisini kaybetmişti. Fakat, ikinci sebebin çekiciliği uzun zaman sürmüştür." (Selek1965;214-215)

"Anadolu İhtilalinin sosyalist bir gelişmeye yönelmesi için, 1920 yılı sonlarına kadar kapı aralık tutulmuştu. Fakat, daha önce de belirttiğimiz gibi, Birinci İnönü Muharebesi'nden sonra bu kapının sert bir şekilde kapandığını görmekteyiz. Mustafa Kemal Paşa'yı bu karara iteleen âmiller kanaatimizce şunlardır:

"(1) Sosyalist veya komünist sistemin, teoride çekici görünüşüne rağmen, tatbikatta başarılı olabileceği hakkında M.Kemal Paşa'ya tam bir güven gelmemiştir. Nitekim, Rusya'daki Bolşevik idarenin, üç yıldanberi parlak bir sonuç sağlayamadığı görülmektedir. Bolşevikler, hâlâ çeşitli güçlüklerle boğuşmaktadırlar.

"(2) M.Kemal Paşa, Enver Paşa ile uzaktan yakından irtibatı olan her türlü fikir ve faaliyeti kuşku ile karşılamakta idi. Enver Paşa'nın Rusya'da, Kafkasya'da faaliyet göstermesi ve Bolşeviklerle anlaşmış olması bu kuşkusunu arttıyordu, B.M.Meclisi'nde sol fikirleri benimseyenleri ve sol hareketlerin önünde gözükkenleri çoğunlukla İttihatçıların teşkil etmesi ileride bir tehlike yaratabilirdi.

"(3) Mustafa Suphi'nin liderliğinde Bakû'da kurulan 'Türkiye Komünist Partisi'nin Anadolu'daki faaliyetini kontrol etmek gittikçe güçleşiyordu. Bu arada Rusya'dan veya Kafkasya'dan Ankara'ya gelmiş bulunan kimselerin kesif faaliyeti ve propagandaları dikkati çekmekte idi. Bunlar, ya Rus veya Rusya'lı Türklere (Verloff, Şerif Manatov, Ziyetullah Nuşirvan gibi). Kimin hesabına çalıştıkları bilinmiyordu. M.Kemal Paşa, Rusların Türkiye'yi bolşevikleştirmek ve dolayısıyla 'Türkiye Sovyeti'ni kurmak için çalışmakta oldukları ihtimalinden endişe duymağa başlamıştı.

"(4) Yukarıda kısaca sözünü ettiğimiz solcu teşekküllerin şursuz ve ölçsüz bir şekilde çalışmaları da, M.Kemal Paşa'yı sola kaymaktan vazgeçiren sebepler arasında sayılmak gerekir. 'Yeşilordu Cemiyeti', "Halk İştirâkiyun Fırkası' ve "Gizli Komünist fırkası', açık çalışmadıklarından Mustafa Kemal Paşayı tedirgin etmekte idiler. M.Kemal Paşa, bilgisi ve rızası dışında yapılan hiçbir şeyden hoşlanmıyordu. Kontrol edemeyeceği ve hâkim olamayacağı bir sol gelişmeyi, bunun için istemedi. Halbuki, sosyalist veya komünist, nasıl bir idare kurulmak gerekiyorsa, bunu, başta kendisi olmak üzere hükümetin yapması lüzumuna inanıyordu.

"(5) Birinci İnönü Muharebesi'nden sonra Batının yumuşamış görünmesi ve T.B.M.Meclisi Hükümeti'nin Londra Konferansına davet edilmesi de, M.Kemal Paşa'nın sol gelişmeyi durdurmasında önemli bir rol oynamıştır. Batılı devletlerle anlaşma ihtimalini açık tutmak için, onları Türkiye'nin Bolşevik olacağı endişesinden kurtarmak gerekiyordu. Londra Konferansı olumlu bir sonuç vermediği halde, M.Kemal Paşa, bu tutumu muhafaza etmekte fayda görmüş olmalıdır.

“Sonuç olarak diyebiliriz ki, olaylarını incelediğimiz devrede, sosyalist hareketlerin önüne düşenler, M.Kemal Paşa’ya güven verecek, ölçülü, bilgili ve Türkiye gerçeklerinin idrâkine varmış kimseler olsaydılar, kurulmakta olan Yeni Türkiye Devleti, hiç şüphesiz sosyalist bir anlam kazanabilirdi. Bütün bu hareketlerden ve sosyalist akımdan kendisini sıyıran Mustafa Kemal Paşa, nihayet yalnız ‘siyasi’ yönü olan bir halkçılıkta karar kılmıştır.” (Selek,1965;217-218)

Eski TKP, Sovyetlere bağlı ve bağımlı yapısı ve faaliyetleriyle, Türkiye’de sosyalist/komünist hareketin bağımsız bir çizgide gelişmesine önemli zararlar verdi. Öncelikle bu çizgisi nedeniyle de, kitleler üzerinde bu kimliğiyle hiçbir zaman güç ve etki sahibi olamadı; birkaç yüz kişinin faaliyeti olarak kaldı.